DODATEK K SOUBORNÉMU ZPRACOVÁNÍ ČESKOSLOVENSKÝCH DRUHU ČELEDI CLERIDAE (Coleoptera)

SUPPLEMENT TO THE MONOGRAPH OF THE CLERID FAUNA (Coleoptera) OF CZECHOSLOVAKIA

S 1 obr. With 1 Fig.

Josef R. W i n k l e r

Od doby, kdy vyšlo souborné zpracování československých druhů čeledi Cleridae (Winkler 1959), byl u nás zjištěn Tarsostenus univittatus (Rossi,1792) a Thanasimus pectoralis (Fuss,1863), považovaný dříve za pouhé synonymum formy femoralis druhu Th.rufipes (Brahm.1797). Protože klíč rodu Thanasimus Latr. v uvedené práci (Winkler,1959), dnes již neumožňuje spolehlivou determinaci, podávám nový klíč tohoto rodu. V dalším textu uvádím poznámky k některým našim dalším druhům.

T h a n a s i m u s Latr.

Klíč k určování druhů Československa.

Nepoužil jsem záměrně nejnápadnějšího barevného znaku druhu Th. pectoralis (Fuss,1863), kterým je úzká černá trojúhelníkovitá skvrna, která se táhne od středu zadního okraje červené vyzdvižené části pronota středem jeho zbývající části směrem k disku. Barevný znak byl vyloučen a klíč byl sestaven na základě morfologických znaků, neboť lze teoreticky předpokládat výskyt jedinců bez této nápadné barevné skvrny. Vyskytli se totiž exempláře z území Československa, jejichž determinace působila potíže.

1. Mikroskulptura krovek v červené humerální části buď velice hrubá, přičemž mezirýží jsou užší než šířka jednotlivých jamek, anebo poměrně jemná, takže nejméně první tři mezirýží jsou stejně široká nebo širší než šířka jamek. Mezirýží jsou vice anebo méně pravidelná, avšak vždy bez dosti hustého, jemně vpichovaného tečkování. Spodní strana těla dvojbarevná červená a černá anebo jednobarevná červená ..... 2.

- Mikroskulptura krovek v červené humerální části velmi jemná. Mezirýží jsou pravidelná, zřetelně širší než šířka jamek a hustě pokrytá jemnými, avšak zřetelně vpichovanými tečkami. Spodní strana těla dvojbarevná ..... T h. p e c t o r a l i s

2. Jamkování hlavy velmi hrubé, avšak mělké; jamkování červené části pronota hrubé, často slité, mikroskulptura krovek v červené humerální části velmi hrubá, probíhající v pravidelných podélných řadách s poměrně pravidelnými meziryžími. Meziryží jsou vždy užší než šířka hrubých jamek, vždy bez hustého jemného tečkování. Spodní strana jednobarevná nebo dvojbarevná ..... 3.

- Jamkování hlavy jemné, mělké; jamkování červené části pronota řídké a tvořené mělkými, rozptýlenými jamkami; mikroskulptura krovek v červené humerální části poměrně jemná, přičemž podélné řady jamek meziryží mohou, avšak nemusejí být pravidelná. Meziryží mohou být zřetelně širší než šířka hrubých jamek, avšak nikdy nejsou pokryta hustým jemným tečkováním. Spodní strana těla dvojbarevná hlava a hrudní články černé, abdomen červený ..... Th. rufipes

3. Spodní strana jednobarevně červená ... Th. formicarius

- Spodní strana těla dvojbarevná ..... Th. formicarius f. brioni

Odchylka brioni Pic, 1946 (= syn. schaeferi Méquignon, 1949) druhu Th. formicarius L., 1758 se na našem území nevyskytuje a donedávna jsem ji znal pouze z literatury. Naskýtala se otázka, zda nejde právě o svrchu zmíněný případ teoreticky uvažovaných odchylných jedinců druhu Th. pectoralis (Fuss, 1863). K úvaze o této možnosti mne vedla okolnost, že Th. pectoralis je poměrně velký a robusní druh, postavou spíše připomínající Th. formicarius než zpravidla menší a útlejší druh Th. rufipes, se kterým je ovšem blízce příbuzný. Připouštěl jsem proto doměnku, zda snad Th. formicarius f. brioni Pic, 1946 a odchylní jedinci bez podélné černé skvrny na pronotu druhu Th. pectoralis nejsou identičtí. Nedávno jsem měl možnost prostudovat 1 exemplář Th. formicarius f. brioni, pocházející z Francie a přesvědčit se, že tato pozoruhodná odchylka vykazuje zcela jednoznačnou příslušnost k druhu Th. formicarius, že byla Picem naprosto správně a přesně definována a že moje někdejší doměnka o případné totožnosti se oproti původnímu očekávání nepotvrdila.

K některým dalším druhům :

Tillinae

Denops albofasciatus (Charp., 1825). Velmi vzácný druh, rozšíření mediterránní. Pouze nejteplejší oblasti státu. V Čechách chybí.

Tillus elongatus (L., 1758). Eurosibiřské rozšíření. Tam, kde jsou původní porosty, vcelku hojnější.

Tillus pallidipennis (Bielz, 1850). Pontické rozšíření. U nás nalezen pouze dvakrát; jeden z našich nejvzácnějších brouků vůbec.

Tillus pallidipennis (Bielz,1850). Pontické rozšíření. U nás nalezen pouze dvakrát; jeden z našich nejvzácnějších brouků vůbec.

Tilloidea unifasciata (F.,1769). Eurosibiřské rozšíření, jen v teplejších oblastech státu. Z Čech známy pouze starší exempláře, poslední dobou odtud údaje naprosto chybí.

Tilloidea transversalis (Charp.,1825). Rozšíření mediterránní.Z našeho území znám jediný exemplář, lokalizovaný "Boleso-Pého,Laczo J."který jsem měl možnost revidovat ve sbírkách Slovenského národného muzea v Bratislavě, kde jsou Lacovy dokladové exempláře deponovány. Detrminace byla potvrzena; jde skutečně o druh Th.transversalis (Charp.,1825), jediný,neobyčejně malý exemplář. Jde o obec Bolešov, okres Ilava. Pého je maďarské jméno malé obce Pechov (nebo též Piechov), později s Bolešovem sloučené.

Clerinae

Opilo mollis (L.,1758). Kosmopolit. Na příhodných místech všude.

(Opilo germanus Chevr.,1843). Pokud jde o dávnou nejasnost s domělým čtvrtým středoevropským druhem Opilo germanus(Chevr.,1843), je nyní tento taxon považován (dle písemného sdělení Dr.A.Horiona) za formu druhu O.domesticus Sturm,1837 . Odchylka Opilo domesticus f. germanus(Chevr.,1843) není uvedena v mé práci (Winkler,1959),je však určitelná podle barevných znaků, uvedených Reitterem (1911). Kromě Chevrolatova "druhu"byl popsán také severoafrický druh Opilo germanus Abeille (non Chevrolat). Jde o homonymum; severoafrický druh se nyní nazývá Opilo abeillei Korge,1952. - Odchylka Opilo domesticus f.germanus Chevr. není mi prozatím z území ČSSR známa. Podle písemného sdělení Dr.A.Horiona byla však nalezena v Německu v Pomoranech a její výskyt je tudíž možný i u nás.

Clerus mutillarius F.,1775.Velice teplomilný druh,v poslední době možná na příhodných místech poněkud hojnější než v dřívějších letech. Dne 30.května 1973 jsem sbíral ve Znojmě-Hradišti 16 ex. na složených kládách palivového dřeva. Několik dalších exemplářů bylo nalezeno též v několika předcházejících a následujících dnech. (lgt. Winkler et P.Straus) . Na kládách byl nalezen také jediný exemplář druhu Tilloidea unifasciata. Z ostatních Coleopter žily na kládach velice početně Bostrichus capucinus (L.,1758) a Plagionotus arcuatus (L.,1758). Všechny exempláře byly naprosto typické. Naproti tomu K.Pospíšil sbíral na známé lokalitě tohoto druhu ve Štúrově neobyčejně pozoruhodný - extrémně malý - exemplář, u kterého červená

humerální partie krovek byla neobyčejně hustě pokryta dlouhými zlatitými chloupky, téměř zcela zakrývajícími mikroskulpturu. Doporučuji tento druh zvláštní pozornosti našich entomologů právě tak jako všechny naše druhy rodu Thanasimus.

Trichodes ircutensis (Laxmann,1770). Rozšíření eurosibiřské,ve střední Evropě velmi vzácný.V maďarském Národním muzeu v Budapešti je deponován exemplář, označený: "Gombás Fenyöháza 10.8.1910". Jde o obec Hubová na levém břehu Váhu na konci pohoří Velká Fatra.

Tarsosteninae

Tarsostenus univittatus (Rossi,1792). Kosmopolit. Nový nález pro faunu ČSSR. (První nález na Hegyfároku u Štúrova 1964,lgt.J.Picka). Podle laskavého sdělení Dr.A.Horiona byl zjištěn autochtonní výskyt tohoto druhu též v nejteplejší části Německa (Kaiserstuhl u Oberrotweilu) na domě. V blízkosti bylo uskladněné třešňové dřevo silně napadené druhem Trogoxylon impressum Com. Dr.Horion předpokládá, že Tarsostenus univittatus se zde vyvíjel.
Kromě nesporně autochtonního výskytu u nás, zjištěného J. Pickou, který spolehlivě potvrzuje správnost Horionova hodnocení německého nálezu, měl jsem příležitost determinovat exemplář, zavlečený do ČSSR s dováženými potravinářskými produkty.

Pro rod Tarnostenus Spinola,1884 byla zcela oprávněně vytvořena samostatná podčeleď T a r n o s t e n i n a e Crowson,1964 .

Čeleď Cleridae je na území ČSSR v současné době zastoupena 24 bezpečně zjištěnými druhy ve 13 rodech, jeden druh (Enoplium serraticorne A.G.Oliv.,1790) by se mohl vyskytovat.

S U M M A R Y

The author deals with some new ascertainments and alterations in the fauna of the famoly Cleridae (Coleoptera) of Czechoslovakia. The present communication is supplementary to the monograph published by the present author (Winkler, 1959).

The key to all species of the genus Thanasimus Latr., 1806, distributed in Czechoslovakia, based on morphological characters (the most apparent colour feature of T. pectoralis, i.e. the black longitudinal spot on the pronotum being purposefully eliminated) runs as follows:

Key to the Czechoslovakian species of Thanasimus

1. Microsculpture of elytra in red humeral part either very coarse, with interstices narrower than the width of individual dots or

relatively fine, so that at least the first three interstices are equally broad or broader than the width of dots. Interstices are more or less regular, always without rather dense, finely punctured punctuation. Ventral bodyside bicoloured (red and black) or unicoloured (red) ..... 2.

- Microsculpture of elytra in red humeral part very fine. Interstices are regular, conspicuously broader than the width of dots and densely covered with fine but distinct punctured dots. Ventral bodyside bicoloured ..... T.pectoralis.

2. Punctuation of head very coarse but shallow; punctuation of the red part of pronotum coarse, often confluent; microsculpture of elytra in the red humeral part very coarse, running in regular longitudinal rows with rather regular interstices. Interstices are always narrower than the width of coarse dots, always without dense fine punctuation. Ventral bodyside unicoloured or bicoloured .....3.

- Punctuation of head fine, shallow; punctuation of the red part of pronotum sparse, composed of shallow, dispersed dots; microsculpture of elytra in the red humeral part rather fine; longitudinal rows of dots in interstices may or may not be regular. Interstices may be distinctly wider than the width of coarse dots but never covered with dense fine punctuation. Ventral bodyside bicoloured (head and thoracic segments black, abdomen red)..... T. rufipes.

3. Ventral bodyside unicoloured red..... T. formicarius.

- Ventral bodyside bicoloured..... T. formicarius f. brioni.

Tillus pallidipennis Bielz, 1890. Additional (second) record from the territory of Czechoslovakia: Southern Slovakia. J. Žirovnický collector. (Žirovnický 1973.)

Tilloidea transversalis (Charp., 1825). The old historical specimen collected and published by Laco, deposited in the Slovakian National Museum at Bratislava was revised by the author of the present communication. The specimen examined is extremely small, nevertheless in spite of its minute size safely belonging to the species T. transversalis, and its distribution in Czechoslovakia thus verified. No additional findings, however, have been known until now on the other hand.

Opilo domesticus (Sturm, 1837). - Present taxonomic position of Opilo germanus (Chevr., 1843) of earlier authors explained.

Trichodes ircutensis (Laxmann, 1770). - Specimen deposited in the Hungarian National Museum at Budapest with the most interesting locality Gombás Fenyöháza (= Hubová; a Slovakian locality) was found

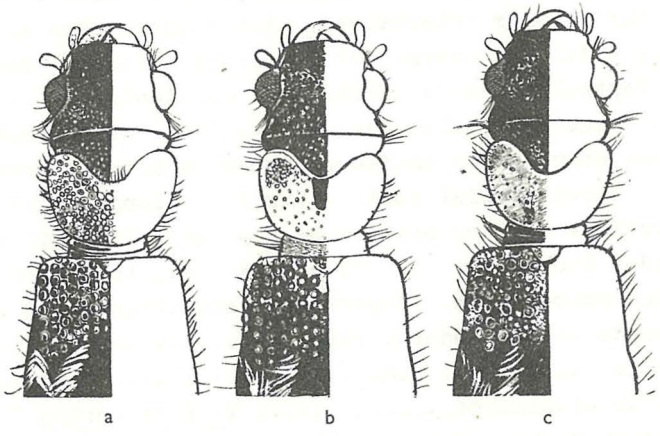
Tarsostenus univittatus (Rossi, 1792). New to the territory of Czechoslovakia with autochthonous occurence (J, Picka collector). Besides that also the allochthonous occurence (introduced with

imported food stored products) in Czechoslovakia was ascertained. Also the autochthonous occurence in neighbouring Germany (communication by a letter of Dr. A. Horion (discussed.).

To the present the Clerid fauna of Czechoslovakia totals 24 safely ascertained species (in 13 genera, and one species) Enoplium serraticorne not yet found but expected as possibly occuring on the territory of Czechoslovakia.

Schématické vyobrazení mikroskulptury pronota a krovek čs.druhů rodu Thanasimus :

Microsculpture of pronotum and elytra of Czechoslovakian species of Thanasimus:

a - Thanasimus formicarius L., b - Thanasimus pectoralis Fuss, c - Thanasimus rufipes Brahm.

L i t e r a t u r a

R e i t t e r E.,1911: Fauna Germanica 3,436 pp.,Cleridae: 290-298. Stuttgart.

W i n k l e r J.R.,1959: Středoevropské druhy pestrokrovečníků a poznámky o jejich výskytu ve středních Čechách. (Coleoptera,Cleridae).Boh.centr.A-1/8: 409-511.

W i n k l e r J.R.,1962: Type revision of the valid species Thanasimus pectoralis /Fuss.1863/ compared with T.rufipes and T.formicarius formicarius /Col.Cleridae/.Acta Univ. Carolinae.-Biol.Suppl.:73-84.

Ž í r o v n i c k ý J.,1973: Dva pozoruhodné nálezy pestrokrovečníků (Cleridae) z území Československa/Col./.Zprávy Čs.spol.entom. při ČSAV. 9:75-76.

Adresa autora (Address of the author) :
RNDr.Josef R.Winkler,Podmolí 87, 669 02 Znojmo.